

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โลกในปัจจุบันมีความเชื่อมโยงทางด้านเศรษฐกิจ การค้าและการเงินสูง หนึ่งในประชาคมโลกก็คือประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่ได้รับโอกาสที่ดีจากการขยาย ตัวทางการค้า และการลงทุน แต่อย่างไรก็ดีประเทศไทย ยังจะต้องเผชิญกับความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนอย่างไม่เคย ประสบมาก่อน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2550: ออนไลน์)

ทฤษฎีค่าความเสมอภาคในอำนาจซื้อ (Purchasing Power Parity : PPP) เป็นทฤษฎีที่อธิบายการเคลื่อนไหวของอัตราแลกเปลี่ยนของมูลค่าที่แท้จริงของเงินในแต่ละสกุลเมื่อเทียบกับสกุลอื่นๆ ซึ่งแนวคิดนี้มีความสำคัญต่อการค้าระหว่างประเทศอย่างมาก สำหรับแนวคิดนี้อัตราแลกเปลี่ยนจะถูกกำหนดโดยระดับราคาภายในประเทศเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนถูกกำหนดโดยการเปลี่ยนแปลงของระดับราคาและอัตราแลกเปลี่ยนต่อเดือนหรือต่อไตรมาสหรือต่อปี จะถูกกำหนดโดยอัตราเงินเฟ้อในประเทศที่มีความสัมพันธ์กับต่างประเทศตลอดช่วงเวลานั้น (Cassel, 1918) จากกฎของการมีราคาเดียว (Law of One Price) ของความเสมอภาคในอำนาจซื้อ มองว่าราคาของสินค้าชนิดเดียวกันไม่ว่าจะขายที่ใดก็ตามเมื่อเปลี่ยนเป็นหน่วยเงินตราของแต่ละประเทศแล้วจะต้องมีค่าเท่ากันเสมอ ในปัจจุบันได้มีการศึกษาทฤษฎีความเสมอภาคในอำนาจซื้อ โดยเป็นการศึกษาเปรียบเทียบอัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลต่างๆ โดยสมมติให้ราคาเคลื่อนไหวขึ้นลงได้โดยเสรีและมีภาวะการจ้างงานเต็มที่ ดังนั้นถ้าหากอัตราแลกเปลี่ยนมีพฤติกรรมเคลื่อนไหวแบบความเสมอภาคในอำนาจซื้อ แสดงว่าอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง (Real Exchange Rate) มีค่าคงที่โดยที่อัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นตัวเงิน (Nominal Exchange Rate) จะต้องมีการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของราคา เพื่อดำรงอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงไว้

การทดสอบทฤษฎี PPP ได้มีผู้ศึกษาและทดสอบจำนวนมาก อาทิ Thacker (1995) ใช้วิธี Cointegration และ Error-Correction Models ตรวจสอบทฤษฎี PPP ในระยะยาวของประเทศโปแลนด์และฮังการี In และ Sugema (1995) ใช้วิธี Multivariate Cointegration Framework และ Band-Spectral regression ตรวจสอบความสัมพันธ์ของความเสมอภาคในอำนาจซื้อ ระหว่าง

ประเทศออสเตรเลียกับประเทศคู่ค้า 11 ประเทศ คือแคนาดา ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี ญี่ปุ่น เกาหลี เนเธอร์แลนด์ สิงคโปร์ สวิตเซอร์แลนด์ อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ทีละคู่ ส่วนการศึกษาของ Hakkio (1984) ตรวจสอบความเสมอภาคในอำนาจซื้อ ในหลายๆ ประเทศ และหลายๆ ช่วงเวลา เป็นการนำความเสมอภาคในอำนาจซื้อ มาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากมีผู้เขียนหลายท่าน สรุปลงว่าความเสมอภาคในอำนาจซื้อมีปัญหาในการอธิบายความสัมพันธ์ของอัตราแลกเปลี่ยนระยะยาวไม่ได้ โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษ 1970 ซึ่งการศึกษาได้ใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series-Cross Sectional) ประมาณค่าและผลปรากฏว่า ทฤษฎี PPP สามารถนำมาอธิบายถึงความสัมพันธ์ของระดับราคาสินค้าในแต่ละประเทศที่มีต่อกันได้เป็นอย่างดี Enders (1988) ใช้แบบจำลอง Autoregressive Integrated Moving Average: ARIMA และ Cointegration ทดสอบทฤษฎี PPP ภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ (Fixed) และระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบยืดหยุ่น (Flexible) ซึ่งผลการทดสอบปรากฏว่า PPP ทำงานไม่สมบูรณ์ทั้งภายใต้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่และแบบยืดหยุ่น (ดวงใจ อภิรัตน์สกุล, 2541: 1)

นอกจากนี้ยังมี การศึกษาโดยใช้ข้อมูลรายปี อาทิเช่น การศึกษาของ Abuaf และ Jorion (1990) Kim (1990) Grilli และ Kaminsky (1991) และ Lothian และ Taylor (1996) ในการหาความชัดเจนของการวกลงเข้าสู่ค่าเฉลี่ย หรือ Mean Reversion¹ ในอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง ผลการศึกษาปรากฏว่าทฤษฎีความเสมอภาคในอำนาจซื้อ (Purchasing Power Parity : PPP) ไม่เป็นจริง ซึ่งอาจจะมาจากข้อมูลที่ใช้ศึกษามีจำนวนน้อย ทำให้เกิดผลความผิดพลาดในการทดสอบความนิ่ง (Unit Root) (Granger and Joyeux, 1980)

สำหรับการศึกษาอื่น ๆ การทดสอบ ความเสมอภาคในอำนาจซื้อ (Purchasing Power Parity : PPP) โดยพิจารณาต้นทุนทางธุรกรรมนั้น Benninga และ Protopapadakis (1988) Dumas (1992) และ Sercu, Uppal และ Van Hulle (1995) ได้นำเสนอแบบจำลองคุณภาพของอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต้นทุนธุรกรรม โดยใช้ข้อมูลทั้งรายเดือนและรายปีในการทดสอบ ผลการศึกษาปรากฏว่า ต้นทุนธุรกรรมของการค้าทำให้เกิดการเบี่ยงเบนจากความเสมอภาคในอำนาจซื้อ ซึ่ง Dumas (1992) ค้นพบว่า การเบี่ยงเบนจากความเสมอภาคในอำนาจซื้อ (Purchasing Power Parity : PPP) ภายใต้ต้นทุนธุรกรรม แสดงให้เห็นกระบวนการ ที่ไม่ใช่เส้นตรง ซึ่งเป็น การวกลงเข้าสู่ค่าเฉลี่ย (Mean

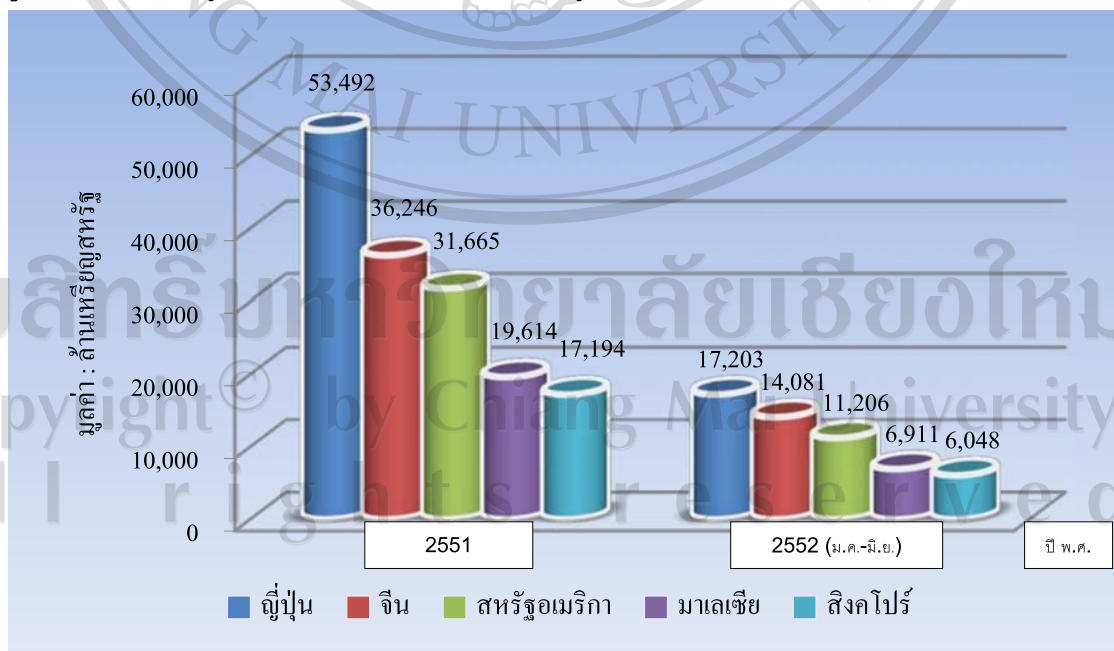
¹ Mean Reversion คือ การวกลงเข้าสู่ค่าเฉลี่ย ดังนั้น Mean Reversion ในอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง กล่าวถึงการวกลงสู่ค่าเฉลี่ยของอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง เช่น ทำการทดสอบได้ว่าอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงมีความเป็น Mean Reversion แล้ว เมื่อในระยะเวลาหนึ่งที่เกิดการผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงออกจากค่าเฉลี่ยไป แต่ในที่สุดแล้วอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงก็จะมีการปรับตัวและกลับเข้าสู่ค่าเฉลี่ยเดิมนั่นเอง (Templeboxing, 2008: online)

Reverting) เพื่อปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพ แต่ถ้าไม่มีการทำการค้า ก็ทำให้ไม่เกิดต้นทุนธุรกรรม กระบวนการจะเปลี่ยนเป็นการรอกออกจากดุลยภาพ (Divergent) นั่นเอง

เมื่อพบว่าการ เบี่ยงเบนจากความเสมอภาคในอำนาจซื้อ (Purchasing Power Parity : PPP) ภายใต้ต้นทุนธุรกรรม แสดงให้เห็นความไม่เป็นเส้นตรง จึงมีผู้ศึกษาถึงลักษณะของ แบบจำลองที่ไม่ใช่เชิงเส้นตรงในการเบี่ยงเบนจากความเสมอภาคในอำนาจซื้อ โดย Haggan และ Ozaki (1981) พบว่า แบบจำลองที่ไม่ใช่เชิงเส้นตรง มีลักษณะเป็นไปตามแบบจำลอง Exponential Autoregressive (EAR) นอกจากนี้ Granger และ Teräsvirta (1993) และ Teräsvirta และคณะ (1994) ก็ได้ทำการศึกษาเรื่องดังกล่าวโดยใช้ทั้งข้อมูลรายเดือนและรายปี ผลการศึกษาพบว่า อัตราแลกเปลี่ยนที่นำมาพิจารณา ปฏิเสธความเป็นเส้นตรงในกระบวนการ Exponential Autoregressive (EAR) ยิ่งไปกว่านั้น ตัวพารามิเตอร์ ในแบบจำลอง Exponential Autoregressive (EAR) ให้ความแน่นอน เหมือนกับการวิเคราะห์ของ Dumas โดยมีการ ใช้ข้อมูลสนับสนุน การศึกษาดังกล่าว (Michael, Nobay และ Peel, 1997)

การศึกษานี้จะศึกษาถึง ต้นทุนธุรกรรม และการปรับตัว ที่ไม่ใช่เชิงเส้นตรงในอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงของประเทศไทย กับประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย โดยพิจารณาจาก 5 อันดับแรกของโลก ดังรูปที่ 1.1

รูปที่ 1.1 ประเทศคู่ค้าของไทย 5 อันดับแรกวัดจากมูลค่าการค้าในปี พ.ศ. 2551-2552

ที่มา: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

จากรูปที่ 1.1 แสดงให้เห็น ห้าอันดับประเทศคู่ค้าของไทยในปี พ.ศ. 2551 และปี พ.ศ. 2552 (ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนมิถุนายน) ประเทศคู่ค้าอันดับแรกของไทย คือ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีมูลค่าการค้าประมาณ 53,492 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 17,203 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ ประเทศคู่ค้าอันดับที่สองของไทย คือ ประเทศจีน ซึ่งมีมูลค่าการค้าประมาณ 36,246 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 14,081 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ ประเทศคู่ค้าอันดับที่สามของไทย คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีมูลค่าการค้าประมาณ 31,665 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 11,206 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ ประเทศคู่ค้าอันดับที่สี่ของไทย คือ ประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีมูลค่าการค้าประมาณ 19,614 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 6,911 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ ประเทศคู่ค้าอันดับที่ห้าของไทย คือ ประเทศสิงคโปร์ ซึ่งมีมูลค่าการค้าประมาณ 17,194 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 6,048 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ ดังนั้นการศึกษาระยะนี้จะพิจารณาประเทศคู่ค้าซึ่งได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ ในครั้งนี้

แต่อย่างไรก็ตามการศึกษานี้ผ่านมา แนวคิดของความเสมอภาคในอำนาจซื้อที่นำมาทดสอบในประเทศไทย นั้นไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่องของต้นทุนธุรกรรม ดังนั้นในการทดสอบความเสมอภาคในอำนาจซื้อ ที่ผ่านมา จึงนำต้นทุนธุรกรรม (Transaction Cost) มาพิจารณาในการศึกษาน้อยมาก แต่เนื่องจากในปัจจุบันนั้นการติดต่อค้าขายกันระหว่างประเทศ เป็นเรื่องสำคัญ และมีมูลค่าการค้าระหว่างประเทศสูงขึ้นกว่าในอดีตมาก ทำให้ไม่สามารถละเลยในเรื่องของต้นทุนธุรกรรม (Transaction Cost) เช่น ค่าขนส่งทางเรือ (shipping) ต้นทุนการประกันภัย ภาษีศุลกากร และต้นทุนข่าวสาร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญและเป็นตัวแปรที่มีสัดส่วนค่อนข้างสูงในราคาสินค้า (ดวงใจ อภิรัตน์สกุล, 2541 : 2) ดังนั้นในการศึกษานี้จึงให้ความสำคัญกับต้นทุนธุรกรรมและนำมาพิจารณาในการศึกษานี้ด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาถึงกระบวนการปรับตัวอย่างไม่เป็นเส้นตรงในทฤษฎี ความเสมอภาคในอำนาจซื้อแบบเปรียบเทียบ (Relative PPP) ในกรณีอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศไทยกับ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น ประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาการปรับตัวที่ไม่ใช่เชิงเส้นตรงในอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง ของประเทศไทยกับประเทศคู่ค้าซึ่งได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ โดยยกเว้นประเทศจีน เนื่องจากจีน เพิ่งเข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก ในเดือน พฤศจิกายน ปี 2001 ส่งผลให้การปฏิรูปและเปิดประเทศเข้าสู่ช่วงระยะใหม่ (China Radio International, 2008: online) ดังนั้นก่อนหน้าปี 2001 จึงมีข้อมูล ของประเทศจีน ย้อนหลังระยะยาว ที่ไม่ค่อยสมบูรณ์นักเกี่ยวกับข้อมูล ดัชนีราคาผู้บริโภคและดัชนีราคาผู้ผลิต นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยน เนื่องจากหลังจากที่ถูกสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรคือยุโรปและญี่ปุ่นกดดันมาเป็นเวลากว่า 2 ปี ในที่สุดจีนก็ประกาศเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนของตน เมื่อวันที่ พฤษภาคม 2548 จากระบบที่ตรึงค่าเงินไว้กับเงินดอลลาร์สหรัฐที่ 1 ดอลลาร์สหรัฐต่อ 8.28 หยวน มาเป็นการตรึงไว้กับตะกร้าของเงินสกุลหลักหลายสกุล โดยไม่ประกาศว่าในตะกร้ามีอะไร และมีน้ำหนักอย่างไร เป็นเหตุให้ไม่นำข้อมูลจากประเทศจีนมาพิจารณาในการศึกษาครั้งนี้

การศึกษาในครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิเป็นอนุกรมเวลารายเดือน ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2541 ถึง เดือน มิถุนายน ปี พ.ศ. 2551 จำนวน 120 ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลทางด้านอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา (หน่วย : บาทต่อ 1 ดอลลาร์)

ข้อมูลทางด้านอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่น (หน่วย : บาทต่อ 100 เยน)

ข้อมูลทางด้านอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศไทยกับมาเลเซีย (หน่วย : บาทต่อ 1 ริงกิต)

ข้อมูลทางด้าน อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศไทยกับสิงคโปร์ (หน่วย : บาทต่อ 1 ดอลลาร์สิงคโปร์)

ข้อมูลทางด้านดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น ประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์ (หน่วย : ร้อยละ)

ข้อมูลทางด้าน ดัชนีราคาผู้ผลิตของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น ประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์ (หน่วย : ร้อยละ)

1.4 แหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา คือ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รายเดือนของอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา ไทยกับญี่ปุ่น ไทยกับมาเลเซีย และไทยกับสิงคโปร์ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ดัชนีราคาผู้บริโภคและดัชนีราคาผู้ผลิตของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น ประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์ เก็บรวบรวมข้อมูลมาจาก International Financial Statistics (IFS)

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1.5.1 ทราบถึงการเบี่ยงเบนของอัตราแลกเปลี่ยนที่ไม่ใช่เชิงเส้นตรงในทฤษฎีความเสมอภาคในอำนาจซื้อกรณีของประเทศไทยกับ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น ประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์ เพื่อนำไปพิจารณาปรับใช้ในการดำเนินการเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนในประเทศดังกล่าวได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

1.5.2 นำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนหรือพิจารณากลยุทธ์ทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเศรษฐกิจเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงไปของอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ เช่น เมื่อทราบว่าอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างไทยกับประเทศคู่ค้ามีความเสมอภาคในอำนาจซื้อ เมื่อเงินบาทแข็งค่าขึ้นหรืออ่อนค่าลงแล้ว รัฐบาลอาจไม่ต้องใช้นโยบายเข้าไปแทรกแซงกลไกของตลาดเพราะสุดท้ายแล้วอัตราแลกเปลี่ยนจะกลับเข้าสู่ดุลยภาพได้เอง เป็นต้น